

- העותרות:
1. האגודה לזכויות האזרח בישראל, ע"ר 580011567
 2. המוקד לפליטים ולמהגרים, ע"ר 580333094
 3. א.ס.ף – ארגון סיוע לפליטים ולמבקשי מקלט בישראל, ע"ר 580474955

כולם ע"י ב"כ עוה"ד טל חסין ו/או עודד פלר ו/או דן יקיר ו/או אבנר פינצ'וק ו/או גיל גן מור ו/או נסרין עליאן ו/או משכית בנדל ו/או שרונה אליהו חי ו/או אן סוצ'יו ו/או רגד ג'ראיסי ו/או רעות כהן ו/או רוני פלי ו/או סנא אבן ברי ו/או שדא עאמר ו/או אורי סבח

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל
רחוב נחלת בנימין 75, תל אביב 6515417
טלפון: 03-5608185; טלפון נייד: 052-8598351;
פקס: 03-5608165
דוא"ל: talh@acri.org.il

- נ ג ד -

- המשיבים:
1. עיריית פתח תקוה, הוועדה המקומית לתכנון ובניה

רחוב העליה השניה 1, פתח תקוה
טלפון: 03-9052222; פקס: 03-9052566

2. חברת החשמל לישראל בע"מ, מחוז דרום

רחוב קרמניצקי 7 תל אביב 6789907
טלפון: 03-6271320; פקס: 03-6271166

3. מיתב – תאגיד איזורי למים וביוב בע"מ

רחוב העלייה השנייה 5, ת"ד 557 פתח תקווה 4910402
טלפון: 03-9395555

עתירה מנהלית בהולה

בית המשפט הנכבד מתבקש להורות למשיבים להימנע מניתוק נכסים שבהם מתגוררים אזרחים זרים אפריקאים בעיר פתח-תקוה מחשמל ו/או ממים על פי סעיף 157א(ו) לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965, ולחבר לחשמל ו/או למים את הנכסים שנותקו בשבועות האחרונים, וזאת עד חלוף 45 ימים מהכרעת ועדת הערר המחוזית בעררים שהוגשו לה בגין ניתוק הנכסים בבניין ברחוב גוטמן 2 בעיר מחשמל.

עם עתירה זו מוגשת בקשה בהולה לצו ביניים.

עתירה זו עוסקת בהחלטה של אורגנים בעיריית פתח-תקווה בעניינים של תכנון ובניה, ומכאן שלבית המשפט הנכבד הסמכות העניינית והמקומית לדון בה לפי פרטים 8(א) ו-10(א) לתוספת הראשונה לחוק בתי משפט לעניינים מינהליים, התש"ס-2000.

ואלה נימוקי העתירה:

מבוא ובקשה לדיון בהול

1. עניינה של עתירה זו בפגיעה קשה בזכותם לכבוד ולתנאי מחייה בסיסיים של עשרות ילדים, נשים וגברים, רובם ככולם מבקשי מקלט אריתריאים, בעקבות הוראת המשיבה 1 לנתק את דירותיהם מחשמל ו/או ממים. ניתוקי החשמל והמים, שמתבצעים למיטב ידיעת העותרות מאז יום 19.2.2017, נעשים משיקולים זרים, תוך שימוש פסול בסמכות שלטונית הנתונה למשיבה 1 מכוח סעיף 157א(ו) לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965 (להלן: "חוק התכנון והבניה"), הקובע:

"ראתה הרשות המאשרת כי בנייתה של יחידת דיור, מסחר, שירותים או תעשיה היוותה סטיה מהיתר, רשאית היא להורות לחברה, למנהל או לספק, למנוע או להפסיק מתן חשמל, שירותי טלפון או מים, לפי הענין, לאותה יחידה."

2. הטעם שמציגה המשיבה 1 לניתוקים הוא פיצול דירות בניגוד לחוק. כלומר, לטענת המשיבה 1 מבקשי המקלט מתגוררים בדירות שפוצלו ללא היתר, ועל כן הדירות מנותקות מתשתיות בסיסיות. אלא שאף אם בוצעו עבירת בניה בבניינים שבהם מתגוררים מבקשי המקלט, לא הדיירים השוכרים הם אלה שביצעו אותן ולא עליהם לשאת בתוצאותיהן. כפי שנרחיב בהמשך, הפסיקה קובעת, כי בשל ההשלכות הקשות שיש לניתוק ממשאבים הקריטיים לחיים, על הרשות להפעיל סמכות דרסטית זו רק במקרים יוצאי דופן וקיצוניים. לרשות הרשות המקומית אמצעים מידתיים להתמודד עם בעלי נכסים ועם עבירות בניה, שאינם פוגעים אנושות בזכויות יסוד של השוכרים, ובעיקר אלה הנמנים על אוכלוסיות מוחלשות. ואולם, בעלי הנכסים אינם מעניינים את הרשות המקומית כלל, אלא הדיירים. כפי שנרחיב עוד בהמשך, ראש עיריית פתח תקוה, מר איציק ברוורמן, קידש מלחמה על מבקשי המקלט בעירו, ואינו מסתיר כי מטרת פעולות הניתוק לסלק את מבקשי המקלט מן העיר. אין זאת אלא, שחוק התכנון והבניה, חברת החשמל ותאגיד המים העירוני גויסו על ידי העירייה והעומד בראשה לשמש חלק ממהלך נרחב שהם מובילים להרחקתם של מבקשי מקלט מהעיר. פגיעה במבקשי מקלט אפריקאים, קבוצת אוכלוסייה קונקרטיית וחלשה, אך ורק בשל מוצאה, מעמדה בישראל וצבע עורה, לוקה בחוסר סבירות קשה ובהיעדר מידתיות קיצונית. "טיהור" העיר פתח תקוה ממבקשי מקלט אפריקאים על ידי ניתוקם מתשתיות יורד לשורש החוקיות.

3. בפני ועדת הערר המחוזית תלויים ועומדים שני עררים: האחד הוגש על ידי בעלי הנכסים ברחוב גוטמן 2 בפתח תקוה והשני על ידי מבקשי מקלט אריתריאים – הורים ושני ילדיהם הקטינים – ששוכרים דירה בבניין ("העררים"). הבניין נותק מחשמל ביום 19.2.2017 בתואנה שהדירות בו מפוצלות. הדיון בעררים נקבע ליום 5.3.2017. ביום 26.2.2017 הורתה ועדת הערר על עיכוב החלטת המשיבה 1, ובעקבות זאת חובר הבניין לחשמל באותו הלילה. העררים עוסקים, אמנם,

בבניין אחד, ואולם הנסיבות זהות לכל נכס אחר שהמשיבה ניתקה מתשתיות או עומדת לנתק: מדיניותה של המשיבה ביחס לנכסים, שנטען כי הם מפוצלים, בהם מתגוררים בעיקר מבקשי מקלט אפריקאים. השאלות המשפטיות אחידות והכרעה בהן תשפיע על ניתוק הנכסים האחרים ו/או על המשך חיבורם לתשתיות.

4. אלא שהמשיבים אינם חדלים ואינם ממתניים להכרעה. ביום 26.2.2017 שלח ד"ר קובי ירב, מנהל מחוז דרום בחברת החשמל, מכתב לב"כ העותרות, ולפיו בחודש ינואר התקבלו במשרדי חברת החשמל 60 מכתבים מאת המשיבה 1 המורים לנתק את אספקת החשמל ל-60 נכסים בעיר, וכי בכוונתה לפעול לעשות כן. היום, 28.2.2017, פנה עו"ד עודד פלר, ב"כ העותרות, הח"מ, בטלפון לייעוץ המשפטי של חברת החשמל, בבקשה לחדול מניתוקים ולחבר נכסים שנותקו עד להכרעה בעררים. הח"מ שוחח עם עו"ד עידית וייס, היועצת המשפטית של מחוז דרום בחברת החשמל, שמסרה לו כי הבוקר נותקו מחשמל עוד 12 דירות בעיר (לא נמסרו כתובות הנכסים שנותקו). חברת החשמל לא תחדל לעשות זאת, אלא אם בית המשפט הנכבד יורה אחרת. למיטב ידיעת העותרות, על פי בירור שערכו עם מבקשי מקלט בפתח-תקוה, בין הדירות שנותקו היום מחשמל יש דירות שמתגוררים בהן משפחות עם ילדים פעוטים ובדירה אחת מתגוררת אף אישה בהיריון מתקדם.

5. מכאן העתירה. ב"כ העותרות מייצגים באופן וולונטרי את בני המשפחה שהגישו ערר בעניין ניתוק החשמל ברחוב גוטמן 2, ואולם אין באפשרותם לייצג בעשרות עררים פרטניים, ככל שמבקשי מקלט כלל מודעים לאפשרות לנקוט הליכים ויגיעו אליהם (ואם יש צורך לומר, נאמר זאת במפורש: רובם ככולם מקבלים את ניתוק התשתיות כגזירה שאין כל דרך להתמודד עימה). ממילא אין כל הצדקה לערום על ועדת הערר עשרות עררים, שיתכן שיהפכו לימים לעשרות עתירות לבית משפט נכבד זה, ומי יודע – ייתכן שאף לעשרות ערעורים לבית המשפט העליון. אין הצדקה לסבל שנגרם ועוד ייגרם לעשרות בני אדם מניתוקי חשמל ומים, ואין הצדקה לגרור כל אחד ואחד ממבקשי המקלט להליך משפטי פרטני. יתרה מזו, הצורך לנהל הליכים פרטניים כדי לחבר את הנכסים לתשתיות הוא בדיוק מה שמבקשת להשיג המשיבה 1, ביודעה שכך תתיש את מבקשי המקלט ותגרום להם לנטוש את דירותיהם. כך, למשל, לעותרות ידוע, כי בבניין ברחוב ברוך הירש 8 נותקו דירות נוספות מחשמל וממים ביום 19.2.2017, כפי שנותקו באותו יום מחשמל הדירות בבניין ברחוב גוטמן 2. ואולם, בעוד מרבית הדיירים ברחוב גוטמן 2 נותרו בדירותיהם בלית ברירה, הדיירים בבניין ברחוב ברוך הירש 8 נטשו אותו כעבור כמה ימים ללא שהגישו כל הליך, והוא עומד כבית רפאים. כך צפוי שיקרה ברוב המקרים; מדובר באנשים מהמוחלשים בחברה, במקרים רבים הורים וילדים, שידע ומשאבים לצורך ניהול הליכים משפטיים אינם נגישים להם והם ממילא לא ימתינו לבירור משפטי כשהם חיים ללא תשתיות חיוניות. עוד בטרם תתברר חוקיותה של המדיניות הם יינטשו את הדירות שאי אפשר להמשיך ולהתגורר בהן, אף ששילמו שכר דירה ותשלומים שונים מבעוד מועד והפקידו ערבויות. מתי המעט שיש ביכולתם לקבל סעד משפטי ימתנו ימים ארוכים ללא תשתיות לבירור המשפטי. העירייה, אם כן, משיגה את התוצאה הגזענית שביקשה להשיג – גירוש מבקשי המקלט מדירותיהם – על ידי צעד בלתי חוקי זה וחייב מבקשי המקלט לנקוט הליכים משפטיים פרטניים – שאותם רובם ככולם לא ינהלו – כדי לחבר את התשתיות החיוניות.

6. העותרות הן עמותות לזכויות אדם, הפועלות להגנה על זכויותיהן של אוכלוסיות מוחלשות, ומשמשות להן לא אחת לפה בבתי המשפט. בית המשפט הגבוה לצדק הכיר בחשיבות פועלן בקובעו:

"אני נכון להניח כי העובדים הזרים - רוב שבהם - נכונים לשאת את הפגיעה בכבודם ובחירותם; וגם אם אין הם מקבלים פגיעה זו באהבה, מקבלים הם אותה בהכנעה שבדלית-ברירה. [...] ואולם גם אם נכונים הם העובדים הזרים להיכנע לגורלם, אנו לא נסכים [...]. אכן, שפר גורלם של העובדים הזרים, החלשים והפגועים שבקירבנו, ונחלצו לעזרתם אנשים טובים, מתנדבים בעם - אלה הם העותרים שלפנינו - ובזכותם של אוהבי-חסד אלה נתמזל מזלנו ונתגלגלה זכות לידינו להגן על צלם האנוש של אותם עובדים. ואנו נגן עליהם, על העובדים הזרים, הגם שלא ביקשו זאת מאיתנו." (בג"ץ 4542/02 עמותת קו לעובד נ' ממשלת ישראל, פ"ד סא(1) 346, 404 (2006) (להלן: "פרשת קו לעובד הראשונה").

7. בית המשפט הגבוה לצדק פסק עוד, כי יש מקום לדיון בעתירות שמעלות סוגיות עקרוניות של זכויות אדם ביחס למדיניות כללית של הרשות הנוגעת למהגרים, ללא שיהיה נפגע קונקרטי שעניינו נדון, ואף במקרים שבהם יש סעד חלופי:

"דיון כזה מאפשר להתרכז בבחינת המדיניות [...] יתר על כן, תוצאתו של ההליך במישור העקרוני מקרינה על המקרים הפרטניים, ומביאה לחסכון ניכר במשאבים, ובזמן שיפוטי יקר שצריך היה להקדישו לדיון בעתירות פרטניות. מכלול נסיבות זה מצדיק דיון בעתירה במתכונתה האמורה. יש להוסיף, כי אופייה של העתירה כעתירה ציבורית מצדיק הכרעה בה הגם שהוגשה על-ידי עותרות ציבוריות בלבד, בלא צירוף עותרות ספציפיות שנפגעו או אשר עלולות להיפגע במישרין מהנוהל. כבר נפסק, כי עתירה העוסקת בענין בעל אופי ציבורי רחב עשויה להידון במסגרת עתירה ציבורית באמצעות עותרים ציבוריים, גם בלא עותרים ספציפיים הנפגעים במישרין מהמעשה המינהלי [...]. על אחת כמה וכמה כך הוא, משמדובר במקרה זה בנפגעות פוטנציאליות מהגרות עבודה, שמשאביהן מוגבלים ביותר, וניתן להניח שחסרים להן כלים של ידע, ממון והתמצאות, הנדרשים לצורך ייזום הליכי תביעה בענייניהן. טעם זה מהווה מענה לטענה הנטענת לפיה עתירה ציבורית לא תישמע בענין שיש בו נפגע פוטנציאלי מסוים אשר נמנע מלעתור ולבקש סעד. ומעבר לכך, לבית המשפט נתון שיקול-דעת להכריע בעתירה ציבורית גם כאשר קיים נפגע ישיר מנושא העתירה שלא הצטרף אליה כעותר, וזאת - 'כאשר הסוגיה המועלית בעתירה הינה בעלת חשיבות חוקתית מן המעלה הראשונה המתפרשת מעבר למחלוקת הפרטנית, וקשורה בגרעינה ליסודותיו של המשטר הדמוקרטי ולזכויות אדם...' (ענין לידן, בפסקה 15). ענייננו עונה לתנאי זה במלוא מובנו. ראוי, אפוא, לדון בעתירה זו כעתירה ציבורית, ולהכריע בה לגופה, אף שהעותרות הן כולן עותרות ציבוריות, ואין ביניהן עובדת זרה שנפגעה במישרין מהוראות הנוהל.

אשר לטענה בדבר קיומו של סעד חלופי [...] עניינים המעלים שאלה משפטית או ציבורית חשובה, ובכלל זה נושאים הנוגעים לזכויות אדם, או כאלה שהיו בעלי דחיפות מיוחדת, נדונו בעבר בפני בית משפט זה חרף קיומו של סעד חלופי (שרגא ושחר, בעמ' 231 ואילך). הוא הדין בעניינים שבשל נסיבותיהם הייחודיות מצא בית משפט זה לנכון לדון ולהכריע בהם חרף קיומו של סעד חלופי. ענייננו כאן בשאלת מדיניות כללית העוסקת ביחסה של מדינת ישראל לעובדות זרות השוהות בתחומה לצרכי עבודה ברשיון. היא מעלה היבטים בעלי אופי חוקתי הנוגעים בזכויות אדם. חשיבותה של הסוגיה במישור המשפטי-חוקתי ובמישור הציבורי-חברתי מצדיקה כי ההכרעה בעתירה תינתן בבית משפט זה." (בג"ץ 11437/05 קו לעובד נ' משרד הפנים, פ"ד סד(3) 122, 147-144 (2011) (להלן: "פרשת קו לעובד השנייה").

8. אשר על כן, בשל נסיבות עניינה של העתירה והדחיפות הרבה, בית המשפט הנכבד מתבקש לקבוע את העתירה לדיון בדחיפות.

העובדות הצריכות לעניין

9. מפרסומים בתקשורת עולה, כי ניתוקן מחשמל וממים של עשרות דירות שבהן מתגוררים מבקשי מקלט בפתח תקוה הוא חלק ממהלך נרחב שמבצעים עיריית פתח תקוה והעומד בראשה להרחקתם של מבקשי מקלט מהעיר.

10. ביום 16.1.2017 הודיע ראש העירייה, מר ברורמן, בדף הפייסבוק שלו, כי בכוונתו לפעול נגד "עובדים זרים", כפי שכינה את מבקשי המקלט. לדבריו, "שינוי בהרגלי ההגירה של העובדים הזרים לפתח תקוה ולערים סמוכות מחייב מתן מענה מידי לבעיות שנוצרו כתוצאה מכך...". עיון בדף הפייסבוק מלמד, כי במסגרת המהלך לגירושם של מבקשי המקלט מהעיר, הודיע ראש העירייה כי במקביל לנקיטה בצעדים משפטיים נגד מפצלי דירות, הוא מנתק את דייריהן מחשמל, ממים ומגז, וכי במידת הצורך הוא ימנע "בכוח את כניסתם של עובדים זרים לעיר".

העתק הפרסום בדף הפייסבוק מצ"ב ומסומן נספח א'.

11. ביום 31.1.2017 דווח בערוץ 10, כי לבקשת עיריית פתח תקוה תנתק חברת החשמל בימים הקרובים את זרם החשמל מעשרות דירות מחולקות, שבהן מתגוררים בעיקר מבקשי מקלט מאריתריאה ומסודאן. עוד דווח, כי מהלך זה, לו חברו העירייה וחברת החשמל, מתבצע בהנחיית ראש העירייה במטרה לצמצם את מספרם של מבקשי המקלט בעיר.

לכתבה בערוץ 10 ר': <http://news.nana10.co.il/Article/?ArticleID=1230296&sid=126>

העתק הכתבה מצ"ב ומסומן נספח ב'.

ר' גם כתבה שפורסמה למחרת, 1.2.2017, בעיתון "הארץ":

<http://www.haaretz.co.il/news/education/.premium-1.3591519>

העתק הכתבה מצ"ב ומסומן נספח ג'.

12. אין זו הפעם הראשונה שראש העירייה פועל נגד מבקשי מקלט החיים בפתח תקוה. לקראת שנת הלימודים הנוכחית סירב ראש העירייה לאפשר לילדי מבקשי מקלט להירשם לגני ילדים בעיר, והתנה את הרישום בהמצאת מסמכים שאין כל קשר בינם לבין דיני החינוך והוכחת המגורים בעיר, לרבות תצהיר לפיו הם אינם מתגוררים בדירות מפוצלות. נדרשה עתירה דחופה על מנת שהעירייה והעומד בראשה יסוגו מדרישות בלתי חוקיות אלה (עת"מ (מרכז) 16912-09-16 המוקד לפליטים ומהגרים נ' עיריית פתח תקוה).

13. במקביל פעלה העירייה להגברת האכיפה נגד תושבים זרים, ועשרות מהם נעצרו והורחקו מפתח תקוה לאחר שלא היתה ברשותם אשרת שהייה בתוקף. ראש העירייה הודיע בעמוד הפייסבוק שלו, כי מבצע זה יימשך (ר' נספח א'). לוועד ההורים העירוני הסביר ראש העירייה, כי "עושים מבצעים" לראות כיצד ניתן להרחיק את התושבים הזרים מהעיר. בהקלטה של השיחה, שפורסמה באתר "וואלה" ביום 21.2.2017, נשמע ראש העירייה אומר שניתן להרחיק מבקשי מקלט אשר לא חידשו במועד את רשיון השהייה שלהם, אבל "תבינו כמה זה מסובך. קודם כל צריך לתפוס אותם, צריך

פיזית, עכשיו תחשבו בפתח תקוה יש כמה אלפים כאלה. אתה צריך לתפוס אותם ולתפוס בדיוק את אלה שעברו על החוק". אף שראש העירייה אמר כי רוב מבקשי המקלט שוהים בעירו כדין ו"אינם מזיקים", ושחלקם בעבריינות בפתח תקוה קטן, הוא הוסיף כי "לא נעים. אתה עובר בככר המייסדים אתה רואה חברה שחורים, שותים בירה, לא נעים".

לידיעה ר': <http://news.walla.co.il/item/3042305>

העתק הידיעה מצ"ב ומסומן נספח ד'.

14. ביום 1.2.2017, מיד לאחר הפרסום בערוץ 10 בדבר התכנית לנתק מבקשי מקלט מחשמל, פנתה האגודה לזכויות האזרח בישראל (להלן: "האגודה"), לראש עיריית פתח תקוה בבקשה דחופה שיורה לוועדה המקומית בעיר לבטל את צווי הניתוק מחשמל שהוציאה לעשרות דירות בעיר שבהן מתגוררים מבקשי מקלט. במקביל, פנתה האגודה למנכ"ל חברת חשמל וביקשה שיימנע מניתוק חשמל לאוכלוסיית מבקשי המקלט אך בשל צבע עורה ומעמדה בישראל.

העתק המכתב לראש עיריית פתח תקוה מיום 1.2.2017 מצ"ב ומסומן נספח ה'.

העתק המכתב למנכ"ל חברת חשמל מיום 1.2.2017 מצ"ב ומסומן נספח ו'.

15. ביום 6.2.2017 השיב ראש העירייה לפניית האגודה אליו. מר ברוורמן כתב, כי ניתוק המשאבים לדירות מפוצלות נועד להתמודד עם עבירות בניה, כי פעולות הניתוק, המתבצעות מכוחו של סעיף 157א לחוק, נבחנו משפטית, וכי הניתוק ממשאבים לדיירים בדירות מפוצלות הנו סביר, מידתי ועל פי דין.

העתק תשובתו של ראש העירייה מיום 6.2.2017 מצ"ב ומסומן נספח ז'.

16. ביום 26.2.2017 התקבלה, כאמור, תשובתו של מנהל מחוז דרום בחברת החשמל. מהתשובה עולה, כי ועדת התכנון והבניה בפתח תקוה הורתה לחברת החשמל ולתאגיד האזורי למים מיתב – האחראי על אספקת מים בעיר – לנתק את אספקת החשמל והמים ל-60 נכסים בפתח תקוה. מנהל מחוז דרום הוסיף, כי חברת החשמל מחויבת לפעול בהתאם להוראות הוועדה המקומית.

העתק תשובתו של מנהל מחוז דרום בחברת החשמל שנשלחה ביום 26.2.2017 מצ"ב ומסומן נספח ח'.

17. עוד כאמור, ביום ראשון שעבר, 19.2.2017 נותק מחשמל הבניין ברחוב גוטמן 2, בו מתגוררים בעיקר מבקשי מקלט אריתריאים, ולמיטב ידיעת העותרות נותק מחשמל וממים הבניין ברחוב ברוך הירש 8, שאף בו התגוררו בעיקר מבקשי מקלט.

18. יומיים לאחר מכן, ב-21.2.2017, דווח באתר Ynet כי ביום בו נותק מחשמל הבניין ברחוב גוטמן 2, ניתקו צוותים של העירייה וחברת החשמל 30 דירות בעיר, שבהן מתגוררים בעיקר תושבים זרים. בחלקן של הדירות, כמו בבניין ברחוב גוטמן 2, מתגוררות משפחות עם ילדים. על פי הדיווח, עשרות זרים מצאו עצמם ללא חשמל ומים בעיצומו של החורף, ונאלצו להתרחץ בים.

העתק הידיעה מיום 21.2.2017 מצ"ב ומסומן נספח ט'.

19. נביא להלן את סיפורה של משפחה אחת, אותה מייצגים ב"כ העותרות, המתגוררת ברחוב גוטמן 2: גב' ק' פ' ט', מבקשת מקלט מאריתריאה, בן זוגה ב' י', אף הוא מבקש מקלט, וילדיהם, פ' בן השלוש ומ' בת השנתיים. ביום ראשון שעבר, 19.2.2017, ראתה גב' ט' שני אנשים שמנתקים את החשמל בבניין. היא שאלה אותם מדוע הם עושים זאת, והם השיבו: "בגלל שאת אריתריאית. אתם עושים בעיות". מאז ובמשך למעלה משבוע שלא היה בבניין חשמל. בני המשפחה חיממו מים לכל צורך שהוא, כולל רחצה, בסיר מרק על גבי כיריים של גז. הם התקלחו אצל חברים, וכיבסו במכבסות פרטיות תמורת תשלום. את הטלפונים הם הטעינו בחנות סמוכה. הילדים הקטנים ביקשו שוב ושוב להדליק את הטלוויזיה. כיוון שהמקרר לא עבד גב' ט' נאלצה לקנות מזון מדי יום. בערבים ובלילות בני המשפחה האירו את דירתם באמצעות נרות נשמה. הם התמודדו עם קור קשה בהעדרו של חימום, ומצבם היה קשה מאוד. הם שמעו שאסור לאריתריאים לגור בפתח-תקוה, וברור להם שנתקו מחשמל משום שהם אריתריאים ואינם רצויים בעיר. הם אינם יודעים לאן ללכת.

העתק תצהירה של גב' ט' מצ"ב ומסומן נספח י'.

20. ביום חמישי האחרון, 23.2.2017, התקיים בבית משפט נכבד זה דיון בעתירת בעלי הבניין נגד ניתוק מחשמל (עת"מ 46247-02-17 גואטה נ' עיריית פתח תקוה (23.2.2017)). בפסק דינה ציינה כב' השופטת ו' מרוז, בין היתר, כי בכפוף להגשת ערר לוועדת הערר ביום הדיון עצמו, היא ממליצה לעירייה לשקול לחבר מחדש את דיירי הבניין למים ולחשמל, כדי לאפשר להם "לעבור את הימים הקרובים באורח סביר". הערר הוגש במועד הנקוב, אולם החשמל לא שב לזרום בבניין. הדיון בערר נקבע ליום 5.3.2017 בשעה 15:00, למעלה משבועיים לאחר שנתקו דיירי הבניין מחשמל.

העתק פסק הדין מיום 23.2.2017 מצ"ב ומסומן נספח יא'.

העתק אישור על הגשת ערר ביום 23.2.2017 ומועד הדיון בו מצ"ב ומסומן נספח י"ב.

21. ביום ראשון האחרון, 26.2.2017, הגישה האגודה לזכויות האזרח בשמם של בני הזוג ט' ו-י' ערר בהול לוועדה המחוזית בדרישה להורות מיד על חידוש החשמל לבניין ברחוב גוטמן 2. הערר אוחד עם עררם של בעלי הבית ונקבע לדיון ביום 5.3.2017.

העתק אישור על הגשת ערר מיום 26.2.2017 ומועד הדיון בו מצ"ב ומסומן י"ג.

22. סמוך לכך ניתנה החלטת ועדת הערר לעכב את ביצוע החלטת המשיבה 1 לנתק את הבניין מחשמל, וזאת בהעדר מענה מאת המשיבה. עוד מחצית היממה חלפה, ונדרשה מעורבות ב"כ העותרות אצל חברת החשמל, על מנת שלאחר חצות יחובר הבניין לחשמל.

העתק החלטת ועדת הערר מיום 26.2.2017 בבקשת בעלי הבית מצ"ב ומסומן י"ד.

23. ואולם המשיבים אינם חדלים ממדיניותם ואינם ממתינים להכרעה. כאמור, היום, 28.2.2017, פנה עו"ד עודד פלר, ב"כ העותרות, הח"מ, בטלפון לייעוץ המשפטי של חברת החשמל, בבקשה לחדול מניתוקים ולחבר נכסים שנותקו עד להכרעה בעררים. הח"מ שוחח עם עו"ד עידית וייס, היועצת המשפטית של מחוז דרום בחברת החשמל, שמסרה לו כי הבוקר נותקו מחשמל עוד 12 דירות בעיר (לא נמסרו כתובות הנכסים שנותקו). חברת החשמל לא תחדל לעשות זאת, אלא אם בית המשפט הנכבד יורה אחרת. למיטב ידיעת העותרות, על פי בירור שערכו עם מבקשי מקלט בפתח-תקוה, בין הדירות שנותקו היום מחשמל יש דירות שמתגוררים בהן משפחות עם ילדים פעוטים ובדירה אחת מתגוררת אף אישה בהיריון מתקדם.

מכאן, כאמור, העתירה.

המסגרת הנורמטיבית

24. ההחלטה לנתק את החשמל ו/או המים בנכסים שבהם מתגוררים מבקשי מקלט, ולהותיר את הדיירים בתנאים בלתי אנושיים, נובעת משיקולים זרים וגזעניים, לוקה בחוסר סבירות קשה ואינה מידתית.

25. חשמל ומים זורמים הנם משאבים בלעדיהם לא ייתכנו חיים בחברה מודרנית. מדינות וגופים בינלאומיים שונים, בהם האו"ם, מגדירים את הגישה למים ואספקת חשמל שוטפת כזכות אדם בסיסית. בישראל הוכרו חשמל ומים כרכיבים מהותיים במימוש זכות היסוד לקיום בכבוד, לבריאות ולשמירה על חיי אדם (בג"ץ 366/03 **עמותת מחויבות לשלום וצדק חברתי נ' שר האוצר**, פ"ד ס(3) 464, 477 (2005), ובפרט בפסקה 7 לפסק דינו של השופט לוי, בדעת מיעוט; בג"ץ 351/80 **חברת החשמל מחוז ירושלים נ' שר האנרגיה והתשתית**, פ"ד לה(2) 673, 685 (1981); ת"א (חי) 19120-03-14 **יליזרוב נ' חברת החשמל לישראל** (החלטה בבקשה למתן צו עשה זמני מיום 13.7.2014, עמ' 5); וכך ר' איל פלג **אתגר העוני של המשפט הישראלי** (2013), עמ' 543).

26. בשל חיוניותם של משאבים אלה הסמכות לגדוע את אספקתם, שהוקנתה למשיבה 1 בסעיף 157א(ו) לחוק התכנון והבניה, הנה סמכות שבשיקול דעת. הרשות המאשרת רשאית להורות על ניתוק מבנים מחשמל וממים, אך היא אינה חייבת לעשות כן (עת"מ (נצ'י) 166/02 **גולדמן נ' כפר תבור** (30.6.2002)). ככל סמכות שלטונית, מימושה צריך להיות לתכלית ראויה ובדרך שפגיעתה בזכויות אדם אינה עולה על הנדרש (סעיף 8 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו). בתי המשפט כבר פסקו, כי בשל ההשלכות הקשות שיש לניתוק ממשאבים חיוניים, על הרשות להפעיל סמכות דרסטית זו רק במקרים יוצאי דופן וקיצוניים (עת"מ (ב"ש) 287/03 **דג סוף בע"מ נ' הוועדה המקומית לתכנון ובניה אילת** (21.11.2003), עת"מ (ת"א) 1369/01 **ארצי נ' ועדת עיר מחוז מרכז** (21.2.2002)). עוד נפסק, כי יש להשתמש בה במשורה, ובמקרים חריגים בלבד (עת"מ (ת"א) 37883-03-13 **זימק נ' הוועדה המקומית לתכנון ובניה תל אביב יפו** (17.9.2014)). תנאים אלה אינם מתקיימים בענייננו.

27. ראשית, ניתוק התשתיות לא נועד למימוש תכליות חוק התכנון והבניה. ביסוד הניתוק עומדים שיקולים זרים וגזעניים ואג'נדה פוליטית מוצהרת – "טיהור" פתח תקוה ממבקשי המקלט וגירושם מהעיר. שלומם וטובתם של מבקשי המקלט וילדיהם הקטינים מעניינים את פרנסי העיר כקליפת השום, והם לא העלו כלל בדעתם לבדוק מה עלה בגורלם לאחר שהותירו אותם ללא תשתיות חיוניות. הם אך ממתנינים שמבקשי המקלט יתיאשו ויעזבו את העיר.

28. שנית, אפילו היו תכליותיו של חוק התכנון והבניה לנגד עיניהם של עיריית פתח תקוה והעומד בראשה (ולא היא), הרי שיש בידיהם אמצעים מגוונים - פלילים, אזרחיים ומינהליים - כדי להיאבק בעברייני בניה. חובתה החוקית של הרשות היא לבחור באמצעי שפגיעתו בזכויות האדם היא הפחותה ביותר. כך בכלל, וכך בפרט כאשר הנפגעים הם שוכרים תמי לב, אשר לא ביצעו עבירות בניה (ככל שבכלל התבצעו כאלה), ובוודאי לא הם שצריכים לשאת בתוצאותיה; זאת במיוחד שעה שמדובר במי שההגנה על זכויות האדם שלהם שברירת כל כך (ר', למשל; פרשת **קו לעובד הראשונה**; פרשת **קו לעובד השנייה**; בג"ץ 7385/13 **איתן** – **מדיניות הגירה ישראלית נ' ממשלת ישראל** (22.9.2014)).

29. לא למותר יהיה להזכיר את דברי בית המשפט הגבוה לצדק בקשר לכך:

"האתגר שעמו נאלצה ונאלצת מדינת ישראל להתמודד על רקע הגירה בלתי-מוסדרת של עשרות אלפים מאפריקה אל גבולותיה – אתגר מורכב הוא. בפסק-דינו נפרשה יריעה רחבה המתייחסת לקשיים החברתיים, הכלכליים והאחרים הטמונים בכך. לא יימצא חולק על כך שהמדינה אינה יכולה לשקוט על שמריה, ושעליה להתמודד עם תופעה מורכבת זו. זו אינה אך סמכות רשות המסורה למדינה; זוהי חובה המוטלת עליה כלפי אזרחיה ותושביה. פתרונות קסם אינם בנמצא. [...] בחברה דמוקרטית – לא כל האמצעים כשרים. [...] קשה ככל שתהא המשימה שעמה נאלצת מדינת ישראל להתמודד על כורחה, עלינו לזכור כי אלה שכבר באו בשערינו – מצויים עמנו. הם זכאים לזכות לחירות ולזכות לכבוד המוקנות בחוק היסוד לכל אדם, באשר הוא אדם. פגיעה בזכויות אלה תיתכן רק לתכלית ראויה ובמידה שאינה עולה על הנדרש." (בג"ץ 7146/12 **אדם נ' הכנסת** (16.9.2013), פסקה 45 לפסק דינו של השופט פוגלמן).

עוד על חובותיהן של הרשויות ביחס למבקשי המקלט ר' דוח מבקר המדינה 64ג (2014) בעניין "זרים

שאינם בני הרחקה מישראל": <http://bit.ly/2kXqju2>.

30. הבחירה לפגוע בשוכרים אך בשל מוצאם, צבע עורם ומעמדם בישראל, והנוק הכבד שנגרם להם בשל כך, בוודאי שאינה עונה לדרישת המידתיות והחובה החוקתית לנקוט באמצעי שפגיעתו בפרט היא הקטנה ביותר. מהלך זה אף סותר את עקרון ההגינות המנהלית, ממנו נגזרת חובת הרשות לשקול שיקולים ראויים, להימנע משיקולים זרים ולפעול בסבירות ובתום לב, ללא הפליה ושרירותיות (בג"ץ 164/97 **קונטראם בע"מ נ' משרד האוצר, אגף המכס והמע"מ** (1998), פ"ד נב(289, 345 (1998)). לכל אלה חטאה המשיבה.

31. מבקשי המקלט רשאים להתגורר ולעבוד בפתח תקוה. אף שברי לעירייה, ולעומד בראשה, כי לא ניתן להרחיק מהעיר את מבקשי המקלט המתגוררים בה, הם עושים כל שביכולתם להפוך את חייהם בה לבלתי אפשריים, ובכך לאלצם לעזוב. לעתים באמצעים בלתי חוקיים, כמו סירובם לרשום ילדי מבקשי מקלט לגנים, ולעתים, כמו במקרה שבפנינו, תוך שימוש פסול בחוק ובסמכות שלטונית, והותרתם ללא משאבים חיוניים. לכך אין לתת יד.

מכל הטעמים האלה בית המשפט הנכבד מתבקש להורות למשיבים להימנע מניתוק נכסים שבהם מתגוררים אזרחים זרים אפריקאים בעיר פתח-תקוה מחשמל וממים על פי סעיף 157א(ו) לחוק התכנון והבניה, ולחבר לחשמל ולמים את הנכסים שנותקו בשבועות האחרונים, וזאת עד חלוף 45 ימים מהכרעת ועדת הערר המחוזית בעררים שהוגשו לה בגין ניתוק הנכסים בבניין ברחוב גוטמן 2 בעיר מחשמל.

28 בפברואר 2017

עו"ד פלר

עודד פלר, עו"ד

טל חסין

טל חסין, עו"ד

ב"כ העותרות